वार्षिक विकास कार्यक्रम सञ्चालन तथा कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७८

मन्त्रालय (मा.मन्त्रीस्तर) बाट स्वीकृत मिति २०७८।१०।२४

प्रस्तावनाः लुम्बिनी प्रदेशभित्र रहेका बिभिन्न पर्यटकीय स्थलहरुको संरक्षण र संवर्द्धन गर्दै नयाँ पर्यटकीय स्थलहरुको पहिचान र विकास गरी लुम्बिनी प्रदेशमा आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरु भित्र्याई स्थानीय रोजगारी प्रवर्द्धनमा सहयोग पुग्ने क्रियाकलापलाई सम्बोधन गरी लुम्बिनी प्रदेशको पर्यटन, ग्रामिण तथा शहरी विकास मन्त्रालय र मातहतका कार्यालयहरु मार्फत सञ्चालित विभिन्न निर्माणत्मक,प्रवर्द्धनात्मक तथा संरक्षणात्मक कार्यक्रमलाई व्यवस्थित, पारदर्शी र प्रभावकारी रुपमा सञ्चालन गर्न वाञ्छनीय भएकाले प्रदेश सुशासन ऐन, २०७६ को दफा १३ बमोजिम लुम्बिनी प्रदेशको पर्यटन, ग्रामिण तथा शहरी विकास मन्त्रालयले यो कार्यविधि बनाई लागु गरेको छ।

परिच्छेद-१
प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः (१) यस कार्यविधिको नाम "वार्षिक विकास कार्यक्रम सञ्चालन तथा कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७८" रहेको छ ।

(२) यो कार्यविधि लुम्बिनी प्रदेशको पर्यटन, ग्रामिण तथा शहरी विकास मन्त्रालयबाट स्विकृत भएको मितिदेखि प्रारम्भ हुनेछ।

२. परिभाषाः विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,

क) "अध्यक्ष" भन्नाले उपभोक्ता समितिको अध्यक्षलाई सम्झनु पर्दछ।

ख) "आयोजना" भन्नाले उपभोक्ता समितिमार्फत लागत सहभागिता गराई सञ्चालन हुनेगरी सार्वजनिक निकायको स्विकृत कार्यक्रम अनुसारको निर्माण कार्य सम्झनुपर्छ। सो शब्दले लागत साझेदारीमा सञ्चालित योजना तथा कार्यक्रमलाई समेत जनाउँछ।

ग) "उपभोक्ता" भन्नाले सम्बन्धित आयोजनास्थलमा घर वा जग्गा भएको बासिन्दा र सो कार्यक्रमबाट प्राप्त हुने सेवा उपभोग गर्ने समुदाय तथा लाभग्राही समुदाय समेतलाई सम्झनुपर्छ ।

घ) "उपभोक्ता समिति" भन्नाले आयोजनाको निर्माण, सञ्चालन, व्यवस्थापन र मर्मत सम्भार गर्नको लागि उपभोक्ताले आफूहरू मध्येबाट गठन गरेको समिति सम्झनु पर्दछ।

ङ) "ऐन" भन्नाले सार्वजनिक खरिद ऐन,२०६३ लाई सम्झनु पर्दछ।

च) "कार्यालय" भन्नाले मन्त्रालय अन्तर्गत स्थापना भएका विषयगत कार्यालयहरु सम्झनुपर्छ।

प्रदेश सरकार
लुम्बिनी प्रदेश
ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय
राप्ती उपत्यका (देउखुरी) दाङ, नेपाल

छ) "ठूला मेशिनरी तथा उपकरण" भन्नाले वातावरणलाई अत्यधिक ह्रास पुर्याउने प्रकृतिका ठूला मेशिनरी, उपकरण (बुलडोजर, रोलर, एक्साभेटर,ग्रेडर, बिटुमिन डिस्ट्रिव्युटर जस्ता) र श्रममूलक प्रविधिलाई विस्थापित गर्ने खालका मेशिनरी तथा उपकरण सम्झनु पर्दछ।

ज) "मन्त्रालय" भन्नाले लुम्बिनी प्रदेशको पर्यटन, ग्रामिण तथा शहरी विकास मन्त्रालयलाइ सम्झनुपर्छ ।

झ) "महाशाखा" भन्नाले मन्त्रालय अन्तर्गतका महाशाखाहरु सम्झनुपर्छ ।

ञ) "वडा" भन्नाले गाउँ पालिका/नगरपालिका/उपमहानगरपालिका भित्रका वडालाई सम्झनु पर्दछ।

ट) "वडा कार्यालय" भन्नाले गाउँ पालिका/नगरपालिका/उपमहानगरपालिकाका वडा कार्यालयलाई सम्झनु पर्दछ।

ठ) "श्रममूलक कार्य" भन्नाले स्थानीय स्रोत, साधन र सीप प्रयोग भई स्थानीयस्तरमा स्थानीय व्यक्तिबाट नै गराउन सकिने र सामान्य किसिमको मेशिन वा उपकरण प्रयोग गर्न सकिने तर हेभी इक्युपमेन्ट प्रयोग गर्न नपर्ने किसिमका कार्य सम्झनुपर्दछ।

ड) "स्थानीय तह" भन्नाले कार्यक्रम लागू लुम्बिनी प्रदेशका उपमहानगरपालिका,नगरपालिका वा गाउँ पालिका सम्झनुपर्छ।

ढ) "पदाधिकारी" भन्नाले उपभोक्ता समितिका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षलाई सम्झनु पर्दछ ।

ण) "सदस्य" भन्नाले उपभोक्ता समितिका सदस्यलाई जनाउनेछ र सो शब्दले उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीलाई समेतलाई सम्झुन पर्दछ।

त) "सम्झौता" भन्नाले आयोजनाको निर्माण, सञ्चालन, व्यवस्थापन र मर्मत सम्भार गर्नको लागि कार्यालय र उपभोक्ता समितिबीच भएको लिखित करारनामा वा कबुलियतनामा सम्झनु पर्दछ।

थ) "सम्बन्धित निकाय" वा कार्यालय भन्नाले मन्त्रालयद्वारा वार्षिक विकास कार्यक्रम सञ्चालन तथा कार्यान्वयन गर्न तोकिएको मन्त्रालय मातहतका सरकारी निकायलाई सम्झनुपर्छ।

द) "सार्वजनिक निकाय" भन्नाले नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारका संवैधानिक अङ्ग, मन्त्रालय, सचिवालय, आयोग, विभाग, निर्देशनालय वा सो अन्तर्गतका अन्य जुनसुकै सरकारी निकाय वा कार्यालय तथा नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारले नेपाल राजपत्र एवम् प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी सार्वजनिक निकाय भनी तोकेको अन्य संस्था सम्झनुपर्छ।

...बहादुर चौधरी
मन्त्री
...शहरी विकास मन्त्रालय

परिच्छेद–२

उपभोक्ता समिति गठन सम्बन्धी व्यवस्था

३. **उपभोक्ता समिति गठन गर्नेः** (१) उपभोक्ता समितिको गठन सम्बन्धी सम्पूर्ण प्रकृया कार्यक्रम वा आयोजना संचालन हुने क्षेत्रको स्थानीय तहले पारित गरी लागु गरेको मापदण्ड बमोजिम हुनेछ। तर त्यस्तो उपभोक्ता समितिः-

(क) सातदेखि नौ (७ देखि ९) जना सदस्यीय हुनुपर्नेछ।

(ख) अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षमध्ये कम्तीमा एकजना महिला अनिवार्य हुनुपर्नेछ।

(ग) सम्बन्धित स्थानीय तहमा दर्ता भएको हुनुपर्नेछ।

(घ) आयोजनाको कार्यक्षेत्र तथा सोबाट प्राप्त हुने सेवा वा लाभ एकभन्दा बढी स्थानीय तहमा प्राप्त हुने भएमा त्यस्ता आयोजनाबाट प्रत्यक्ष लाभान्वित उपभोक्ताको बाहुल्यता भएको स्थानीय तहले समन्वय गरी सोही स्थानीय तहमा उपभोक्ता समिति दर्ता गरेको हुनुपर्नेछ।

४. **कार्यविधिको पालना गर्नुपर्नेः** (१) आ.व.२०७८।७९ मा कार्यान्वयन हुने आयोजनाको निर्माण, सञ्चालन, मर्मत सम्भार कार्य गर्नको लागि गठन हुने उपभोक्ता समितिले पूर्णरुपमा यो कार्यविधिको पालना गर्नु पर्नेछ।

(२) कुल लागत रु.१ करोडसम्म भएको तथा स्थानीय सीप, श्रोत र साधन उपयोग हुने र स्थानीय स्तरमा कार्य सम्पन्न गर्न सक्ने आयोजनाको कार्यान्वयन उपभोक्ता समिति मार्फत गर्न सकिनेछ।

मा. डिल्ली बहादुर चौधरी
मन्त्री
पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय

प्रदेश सरकार
लुम्बिनी प्रदेश
भौतिक पूर्वाधार, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय
राप्ती उपत्यका (देउखुरी) दाङ, नेपाल

परिच्छेद-३
कार्यान्वयन तथा ब्यवस्थापन

५. उपयुक्त स्थानको छनौट गरिनेः स्वीकृत वार्षिक विकास कार्यक्रममा स्थान नतोकिएका क्रियाकलापहरुको लागि मन्त्रालयबाट कार्यक्रम र स्थान नदोहोरिने गरी उपयुक्त स्थानको छनौट गरिनेछ।

क) सामुदायिक वन क्षेत्रमा पूर्वाधार सम्बन्धी कार्यहरु गर्नुपर्दा वन तथा भू-संरक्षण विभागले तयार गरेको सामुदायिक वनमा पर्यापर्यटन प्रवर्द्धन कार्यविधि, २०७५ बमोजिम सञ्चालन गरिनेछ।

ख) राष्ट्रिय वन क्षेत्रमा सञ्चालन गरिने पूर्वाधार सम्बन्धी क्रियाकलापहरु सम्बन्धित डिभिजन वन कार्यालय र राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा संरक्षण क्षेत्रभित्रको कार्यक्रमहरु सम्बन्धित राष्ट्रिय निकुञ्ज/संरक्षण क्षेत्र कार्यालयसँग समन्वय गरी गरिनेछ ।

ग) सम्बन्धित सरोकारवाला पक्षले सम्बन्धित योजनाको लागि सर्भे, डिजाईन, नक्सा तथा लागत अनुमान तयार गर्दा सरकारी निकाय तथा नेपाल सरकारबाट मान्यता प्राप्त सेवा प्रदायक संस्थाबाट गर्न/गराउन सक्नेछ। उक्त कागजातहरु मन्त्रालय मातहतका निकायमा कार्यरत प्राविधिकबाट चेकजाँच गरी आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गरी स्वीकृत गर्न सकिनेछ।

घ) समूहद्वारा व्यवस्थित वन क्षेत्रमा पूर्वाधार विकास सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपरेमा सम्बन्धित समूहको कार्य योजनामा उल्लेख भएको हुनुपर्ने, नभएमा संशोधन गरी सम्बन्धित अख्तियारवालाबाट स्वीकृत हुनु पर्नेछ। प्रदेश सरकारबाट स्वीकृत कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्ने क्रममा वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गरी रुख, विरुवा हटाउन र वन क्षेत्रमा भौतिक संरचना निर्माण गर्नुपर्ने भएमा भू-स्वमित्वमा परिवर्तन नहुनेगरी २० प्रतिशतभन्दा कम छत्र घनत्व (Crown Density) भएको वन क्षेत्रको जग्गा प्रयोग गर्न प्राथमिकता दिइनेछ।

६.आयोजना कार्यान्वयनः (१) कार्यालयले आर्थिक वर्ष शुरु भएको १५ दिन भित्र उपभोक्ता समितिबाट संचालन हुने आयोजना, परियोजना र कार्यक्रमहरु पहिचान/छनौट गरी कार्यान्वयन कार्ययोजना बनाउनु पर्नेछ। उपभोक्ता समिति गठन पश्चात आयोजनाको ड्रईङ, डिजाईन र लागत अनुमान (नेपाली भाषामा तयार गरिएको) स्वीकृत गरी उपभोक्ता समितिलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

(२) आयोजनाको कार्यान्वयनको लागि उपभोक्ता समिति र कार्यलयबीच अनुसूची-१ बमोजिमको ढाँचामा सम्झौता गर्नुपर्नेछ।

(३) आयोजनाको प्रकृति हेरी कार्यालयले लागत सहभागिताको ढाँचा र अनुपात (नगद वा श्रमदान वा बस्तुगत) तोक्नु पर्नेछ।

(४) कार्यालयले आयोजना,परियोजना र कार्यक्रमहरुको सम्पूर्ण विवरण समेटिने गरी अनुसूची-२ बमोजिमको आयोजना खाता उपभोक्ता समितिलाई उपलब्ध गराउनेछ। आयोजना सम्पन्न भएपछि उपभोक्ता समिति वा संस्थाले अन्तिम किस्ता माग गर्ने समयमा आयोजनाको सम्पूर्ण विवरण भरी सो खाता कार्यालयमा बुझाउनुपर्नेछ।

७.आयोजना सम्झौताको लागि आवश्यक कागजातहरुः (१) उपभोक्ता समितिले कार्यालयसँग सम्झौता गर्दा तपशिलमा उल्लिखित कागजातहरु पेश गर्नुपर्नेछः-

(क) उपभोक्ता समिति गठन गर्ने आम भेलाको निर्णयको प्रतिलिपि,

(ख) उपभोक्ता समितिका सदस्यहरुको नागरिकताको प्रतिलिपि,

(ग) आयोजनाको लागत अनुमान विवरण,

(घ) उपभोक्ता समितिबाट सम्झौताको लागि जिम्मेवार पदाधिकारी तोकिएको उपभोक्ता समितिको निर्णय,

(ङ) आयोजना कार्यान्वयनको कार्य तालिका,

(च) खाता सञ्चालन गर्ने पदाधिकारी तोकिएको निर्णय र खाता सञ्चालनको लागि आवश्यक कागजातहरु,

(छ) स्थानीय तहले उपभोक्ता समिति गठन र सञ्चालन सम्बन्धमा पारित गरेको मापदण्ड वा कार्यविधिको प्रमाणित प्रतिलिपि,

(ज) सम्बन्धित स्थानीय तहमा दर्ता भएको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि।

८.उपभोक्ता समितिको सहभागितः उपभोक्ता समितिले पुऱ्याउनुपर्ने योगदान हकमा यसै कार्यविधिको अनुसूची-३ मा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ।

९. उपभोक्ता समितिको क्षमता विकासः (१) कार्यालयले आयोजनाको कार्यान्वयन अगावै उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरुलाई निम्न विषयमा अभिमुखीकरण गर्नु पर्नेछः

(क) उपभोक्ता समितिको काम, कर्तब्य र अधिकार,

(ख) सम्पादन गर्नु पर्ने कामको विवरण, काम सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि, लागत र उपभोक्ताको योगदान,

(ग) निर्माण सामग्रीको गुणस्तर र परिमाण,

(घ) खरिद, रकम निकासा प्रकृया, खर्चको लेखाङ्कन र अभिलेख व्यवस्थापन,

(ङ) कार्यान्वयन र अनुगमन प्रकृया,

(च) सार्वजनिक परीक्षण, योजनाको फरफारक र हस्तान्तरण,

(छ) अन्य आवश्यक विषयहरु।

१०. खाता सञ्चालनः (१) उपभोक्ता समितिको खाता कार्यालयले तोकेको बैंकमा सञ्चालन हुनेछ।

(२) समितिको खाता अध्यक्ष, कोषाध्यक्ष र सचिव गरी तीन जनाको संयुक्त दस्तखतबाट सञ्चालन हुनेछ। खाता सञ्चालकहरु मध्ये कम्तिमा एकजना महिला हुनु पर्नेछ।

११. भुक्तानी प्रकृया:(१) आयोजनाको भुक्तानी दिँदा उपभोक्ता समितिको नाममा रहेको बैक खातामार्फत दिनु पर्नेछ। उपभोक्ता समितिले एक व्यक्ति वा सस्थालाई एकलाख भन्दा माथिको रकम भुक्तानी गर्दा चेक मार्फत मात्र गर्नु पर्नेछ।

(२) उपभोक्ता समितिलाई सम्झौता बमोजिमको कामको प्राविधिक मूल्याङ्कन, कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र अन्य आवश्यक कागजातको आधारमा किस्तागत र अन्तिम भुक्तानी दिइनेछ।

(३) उपभोक्ता समितिले सम्पादन गरेको काम र भएको खर्चको विवरण समितिको बैठकबाट निर्णय गरी भुक्तानीको लागि आवश्यक कागजात सहित कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ।

(४) आयोजनाको अन्तिम भुक्तानी हुनु भन्दा अगावै कार्यालयबाट अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।

(५) आयोजना सम्पन्न भई फरफारक गर्नु भन्दा अगावै उपभोक्ता समितिले अनिवार्य रुपमा कार्यालयको प्रतिनिधिको रोहवरमा सार्वजनिक परीक्षण गर्नु पर्नेछ। सार्वजनिक परीक्षण प्रतिवेदनको ढाँचा अनुसूची-४ बमोजिम हुनेछ।

(६) उपभोक्ता समितिले आफूले प्रत्येक किस्तामा गरेको खर्चको सूचना अनुसूची-५ बमोजिमको ढाँचामा सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ।

(७) कुल लागत रु. ३ लाखभन्दा बढी भएका आयोजनाहरुको हकमा उपभोक्ता समितिले काम शुरु गर्नुभन्दा अगावै आयोजनाको नाम, लागत, लागत साझेदारीको अवस्था, काम शुरु र सम्पन्न गर्नु पर्ने अवधि समेत देखिने गरी तयार गरिएको अनुसूची-६ बमोजिमको ढाँचामा आयोजना सूचना पाटी आयोजना स्थलमा राख्नु पर्नेछ।

(८) उपभोक्ता समितिलाई सम्बन्धित कार्यालयले ड्रइङ्ग, डिजाइन, लागत अनुमान तयार गर्ने, प्राविधिक सल्लाह दिने, जाँचपास गर्ने लगायत अन्य प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउनेछ। आयोजना कार्यान्वयनको समयमा कुनै कारणबाट कार्यालयले प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराउन नसकेमा सम्झौतामा उल्लेख गरी तोकिएको खर्चको सीमाभित्र रही उपभोक्ता समितिले करारमा प्राविधिक नियुक्त गर्न वा प्राविधिक सेवा लिन सक्नेछ। तर, ड्रइङ्ग, डिजाइन, लागत अनुमान, कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन र भुक्तानी सिफारिसको कार्य कार्यालयबाट नै हुनेछ।

१२. **निर्माण कार्यको गुणस्तर कायम गर्नेः** उपभोक्ता समितिबाट निर्माण हुने आयोजनाहरूको गुणस्तर कायम गर्ने गराउने दायित्व सम्बन्धित प्राविधिक कर्मचारी, उपभोक्ता समिति र अनुगमन समितिको हुनेछ।

१३.निर्माण कार्यको गुणस्तर सुनिश्चितता गर्नु पर्नेः उपभोक्ता समितिबाट सञ्चालन हुने आयोजना गुणस्तर सुनिश्चित गर्नु सम्वन्धित उपभोक्ता समितिको कर्तव्य हुनेछ। गुणस्तर सुनिश्चितता गर्नको लागि अन्य कुराको अतिरिक्त निम्न विषयहरु पूर्ण रुपमा पालना गर्नु पर्नेछ।

(क) निर्माण सामग्रीको गुणस्तरः निर्माण सामग्री गुणस्तर तोकिए बमोजिम कायम गर्नु पर्नेछ।

(ख) निर्माण विधि र प्रकृयाको गुणस्तरः निर्माण विधि र प्रकृया कार्यालयसँग भएको सम्झौता बमोजिम गर्नु पर्नेछ।

(ग) निर्माण कार्यको दिगोपनाः उपभोक्ता समितिबाट कार्यान्वयन भएको योजनाको दिगोपनाको लागि सम्वन्धित उपभोक्ता समितिले आवश्यक मर्मत संभारको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ।

१४. **उपभोक्ता समितिको दायित्वः** उपभोक्ता समितिले कार्यालयसँग भएको सम्झौता बमोजिमको कार्य सम्पादन गर्दा कार्यालयले तोकेका शर्तहरुको अतिरिक्त निम्न दायित्व वहन गर्नु पर्नेछ।

(क) आयोजनाको दिगो व्यवस्थापनको लागि मर्मत सम्भार गर्ने सम्बन्धी आवश्यक कार्य,

(ख) आयोजना कार्यान्वयनबाट वातावरणमा पर्ने सक्ने क्षतिको न्यूनीकरण गर्दै वातावरणीय सन्तुलन कायम गर्ने सम्बन्धी कार्य,

(ग) अन्य आयोजनाहरुसँग अन्तरसम्बन्ध कायम गर्नुपर्ने,

(घ) असल नागरिकको आचरण पालना गर्नुपर्ने,

(ङ) उपभोक्ता समितिले आयोजनाको फरफारकको लागि कार्यालयमा कागजात पेश गर्दा अनुसूची-७ बमोजिमको ढाँचामा आयोजनाको भौतिक तथा वित्तिय प्रगति प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ।

१५. **अनुगमन समितिको व्यवस्थाः** (१) आयोजना तोकिएको गुणस्तर, परिमाण र समयमा सम्पन्न गर्न गराउन उपभोक्ता समितिले सम्पादन गर्ने कार्यको अनुगमन गरी आयोजनाको गुणस्तर, परिमाण सुनिश्चित गर्न उपभोक्ता समिति गठन गर्न बोलाइएको भेलाबाट कम्तिमा एक जना महिला सहित ३ सदस्यीय एक अनुगमन समिति गठन गर्नु पर्नेछ।

(२) अनुगमन समितिको काम, कर्तव्य अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) आयोजनाको कार्यान्वयनमा सहजीकरण गर्ने तथा देखिएका बाधा, व्यवधान र समस्या समाधानका लागि आवश्यक समन्वय गर्ने,

प्रदेश सरकार
लुम्बिनी प्रदेश
पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय
राप्ती उपत्यका (देउखुरी) दाङ, नेपाल

(ख) आयोजनाको कार्यान्वयन कार्यतालिका अनुसार काम भए नभएको यकीन गर्ने र नगरेको पाइएमा सम्बन्धित पक्षलाई सचेत गराउने,

(ग) आवश्यक अन्य कार्य गर्ने।

१६.लगत राख्नु पर्नेः उपभोक्ता समितिबाट हुने कामको सम्झौता बमोजिमको समय, लागत र गुणस्तरमा सम्पन्न हुन नसकेमा कार्यालयले सम्वन्धित प्राविधिक कर्मचारीलाई सचेत गराउने र प्रकृति हेरी आवश्यकता अनुसार कारवाही गर्न सक्नेछ। साथै कार्यालयले त्यस्ता उपभोक्ता समितिको लगत राखी उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीलाई निश्चित समयसम्मको लागि अन्य उपभोक्ता समितिमा रही काम गर्न निषेध गर्नेछ।

मा. डिल्ली बहादुर चौधरी
मन्त्री
पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय

परिच्छेद- ४

वार्षिक विकास कार्यक्रम सञ्चालन,सहभागी तथा छनौटको आधार(पर्यटन तर्फ)

१८.सीप विकास तथा तालिम र गोष्ठीः

यस कार्यक्रमको मूल उद्देश्य पर्यटन क्षेत्रमा काम गर्ने जनशक्तिको क्षमता विकासमार्फत प्रादेशिक पर्यटन क्षेत्रको विकासमा टेवा पुऱ्याउने रहेको छ। यस कार्यक्रम अन्तर्गत निम्न क्रियाकलापहरु सञ्चालन गरिनेछ।

क्र.स	तालिमको नाम	सहभागी तथा छनौटको आधार
१	होटल तथा रेष्टुरेन्टहरुलाई तालिम (नेपाल होटल व्यवसायी महासंघको सहकार्यमा) (उद्यमशीलता, रोजगारीमूलक/सशक्तीकरण/सीप विकास तथा क्षमता अभिबृद्धि तालिम)।	यस प्रदेशभित्र रहेका पर्यटकस्तरीय होटल तथा रेष्टुरेण्टहरुमा कार्यरत कर्मचारी, पथप्रदर्शक होमस्टे व्यवस्थापक तथा होमस्टेमा कार्यरत कर्मचारी एवम् अन्य सरोकारवालाहरु।
२	होमस्टे व्यवस्थापन तालिम तथा भ्रमण (उद्यमशीलता, रोजगारीमूलक/सशक्तीकरण/सीप विकास तथा क्षमता अभिबृद्धि तालिम)।	यस प्रदेशभित्र रहेका होमस्टे व्यवस्थापक तथा होमस्टेमा कार्यरत कर्मचारी एवम् अन्य सरोकारवालाहरु।
३	टुरिष्ट गाइड तालिम (संग्रहालय तिलौराकोट, लुम्बिनी क्षेत्र, बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज र बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज (उद्यमशीलता, रोजगारी मूलक/सशक्तीकरण/सीप विकास तथा क्षमता अभिबृद्धि तालिम)।	यस प्रदेशभित्र रहेका ट्राभल एण्ड ट्रेकिङ्ग ऐजेन्सी,पथप्रदर्शक, पर्यटकस्तरीय होटल तथा रेष्टुरेण्टहरुमा कार्यरत कर्मचारी र होमस्टे व्यवस्थापक तथा होमस्टेमा कार्यरत कर्मचारी एवम् अन्य सरोकारवालाहरु।
४	लुम्बिनी क्षेत्रको माटो र पानी प्रयोग गरी बुद्धको मूर्ति लगायतको कोशेलीहरु तयार गर्ने उद्योग स्थापना सम्बन्धमा गोष्ठी (उद्यमशीलता, रोजगारी मूलक/सशक्तीकरण/सीप विकास तथा क्षमता अभिबृद्धि तालिम)।	लुम्बिनी क्षेत्र वरपरका समुदाय, सम्बन्धित स्थानीय तह, कोशेली निर्माण व्यवसायी,उद्योगी,अन्य सरोकारवालाहरु।
५	होटल रेष्टुरेन्ट व्यवसायीसँग गोष्ठी/अन्तरक्रिया (गोष्ठी तथा कार्यशाला)।	यस प्रदेशभित्र रहेका पर्यटकस्तरीय होटल तथा रेष्टुरेण्ट व्यवसायी र पर्यटकस्तरीय होटल तथा रेष्टुरेण्टहरुमा कार्यरत व्यवस्थापक, कर्मचारी र होमस्टे व्यवस्थापक तथा होमस्टेमा कार्यरत कर्मचारी एवम् अन्य सरोकारवालाहरु।
६	ट्राभल एजेन्सीसँग गोष्ठी/अन्तरक्रिया (गोष्ठी तथा कार्यशाला)।	यस प्रदेशभित्र रहेका ट्राभल एजेन्सी र अन्य सरोकारवालाहरु।

७	पर्यटकीय सुरक्षा सम्बन्धमा सुरक्षा निकायहरुसँग गोष्ठी/अन्तरक्रिया (गोष्ठी तथा कार्यशाला)।	यस प्रदेशभित्र रहेका ट्राभल एण्ड ट्रेकिङ्ग ऐजेन्सी, पथप्रदर्शक, पर्यटकस्तरीय होटल तथा रेष्टुरेण्टहरुमा कार्यरत कर्मचारी र होमस्टे व्यवस्थापक तथा होमस्टेमा कार्यरत कर्मचारी,पर्यटक प्रहरी, सुरक्षा निकाय र अन्य सरोकारवालाहरु।

उल्लिखित कार्यक्रम सम्पन्न भएपश्चात् प्रगति प्रतिवेदन पेश गर्दा समावेश गरिने विषयहरुः

क. कार्यक्रमको उद्देश्य,

ख. छलफल र तालिमका विषयवस्तु,

ग. कार्यक्रम सञ्चालन भएको स्थान, अवधि र मिति देखिने ब्यानर, सहभागीको फोटो तथा अन्य दृश्यहरु,

घ. अवलोकन भ्रमण गरिएका स्थान, भ्रमणमा भएका छलफलका विषयवस्तु र निर्णय भएको भए सो निर्णय,

ङ. कार्यक्रमको बजेट, भौतिक प्रगति र वित्तीय प्रगति,

च. प्रत्येक तालिमका सहभागीहरुको नाम, ठेगाना समेतको अभिलेख।

छ. प्रदेश पर्यटनको विकासका लागि प्रत्येक सहभागीले खेल्ने भूमिका र योगदान (सहभागीको स्वघोषणा)

१९. पर्यटन प्रचार प्रसार, मेला र खाना महोत्सवः

यस कार्यक्रमको मूल उद्देश्य प्रदेशभित्र आन्तरिक र बाह्य पर्यटकहरुलाई आकर्षित गर्नु, प्रचारप्रसार तथा आयआर्जन र रोजगारी सिर्जनामा टेवा पुर्‍याउनु रहेको छ। यस अन्तर्गत निम्न क्रियाकलापहरु सञ्चालन गरिनेछ।

क्र.स.	कार्यक्रमको नाम	कार्यक्रम सञ्चालन आधार
१	आन्तरिक पर्यटन प्रचार प्रसार कार्यक्रम	प्रचार प्रसार सम्बन्धी कार्य गर्ने स्थानीय एवम् केन्द्रीय रेडियो, टेलिभिजन र पत्रपत्रिका तथा सामाजिक सञ्जाल।
२	पर्यटन सम्बन्धी मेला महोत्सव दिवस (प्रचार प्रसार तथा सामग्री उत्पादन तथा प्रकाशन र वितरण)	संघ र यस प्रदेशभित्र रहेका विभिन्न जात जातिका भेषभुषा, रहनसहन, कला संस्कृति झल्किने क्रियाकलाप, यस क्षेत्रका पर्यटकीय गन्तव्य, ऐतिहासिक किल्ला र गढीसँग सम्बन्धित क्रियाकलापहरु।
३	विभिन्न जातजातिको खाना/सँस्कृति (मगर, अवधि, खस आर्य............आदि) (मेला आयोजना तथा दिवस)	विभिन्न जातजातिको खाना तथा परम्परागत खाना/संस्कृति र पहिचान झल्किने गरी लागत सहभागितामा आवश्यकीय सहयोग र खाना तथा खाद्य सामग्रीको प्रचार प्रसार।

उल्लिखित कार्यक्रम सम्पन्न भएपश्चात् प्रगति प्रतिवेदन पेश गर्दा समावेश गरिने विषयहरुः

क. कार्यक्रमको उद्देश्य,

ख. छलफल र तालिमका विषयवस्तु,

ग. कार्यक्रम सञ्चालन भएको स्थान, अवधि र मिति देखिने ब्यानर,सहभागीको फोटो तथा अन्य दृश्यहरु,

घ. अवलोकन भ्रमण गरिएका स्थान, भ्रमणमा भएका छलफलका विषयवस्तु र निर्णय भएको भए सोको निर्णय,

ङ. कार्यक्रमको बजेट, भौतिक प्रगति र वित्तीय प्रगति,

च. प्रत्येक तालिमका सहभागीहरुको नाम, ठेगाना समेतको अभिलेख,

छ. प्रदेशको पर्यटन विकासको लागि प्रत्येक सहभागीले खेल्ने भूमिका र योगदान,(सहभागीको स्वघोषणा)

ज. आगामी कार्यक्रमका लागि कार्यजिम्मेवारी सहितको विस्तृत कार्ययोजना।

२०. पर्यटन प्रवर्द्धन र विकास कार्यक्रमः

यस कार्यक्रमको मूल उद्देश्य प्रदेशभित्र आन्तरिक र बाह्य पर्यटकहरुलाई आकर्षित गर्नु रहेको छ। यस अन्तर्गत निम्न क्रियाकलापहरु सञ्चालन गरिनेछ।

क).पर्यटन प्रवर्द्धन डकुमेन्ट्री निर्माणः-

यसमा डकुमेन्ट्री तयारीको लागि कार्यक्षेत्रगत शर्त तयार गर्ने, लागत अनुमान तयारी गर्ने र प्रचलित कानून बमोजिम प्राप्त प्रस्तावहरु मूल्याङ्कन गरी परामर्शदाता छनौट गरी सेवा प्रदायकहरुमार्फत कार्यसम्पादन गरिनेछ।

ख).यसमा सामग्री तयार गरी र दररेट माग गरी ब्रोसर र टुरिष्ट गाइड छपाइ तथा वितरणको काम गरिनेछ। त्यसैगरी प्रचार प्रसारको लागि टेलिभिजन, स्थानीय F.M., पत्रपत्रिका, फेसबुक लगायत सामाजिक सञ्जालको प्रयोग गरी पर्यटकीय गन्तव्यहरुको प्रचार प्रसार गरिनेछ।

उल्लिखित कार्यक्रमहरु मन्त्रालय र अन्तर्गत कार्यालयमार्फत प्रचलित कानून बमोजिम सेवा प्रदायकद्वारा गर्न सकिनेछ।

२१. साँस्कृतिक ग्राम निर्माणः

यस कार्यक्रमको मूल उद्देश्य प्रदेशभित्रका विभिन्न जातजाति र धर्मविशेष सम्प्रदायहरु जस्तैः मुस्लिम, खस/आर्य, अवध, मगर र थारु साँस्कृतिक ग्राम निर्माण गर्नु रहेको छ। यस्ता खालका कार्यक्रमहरुमा अवधारणापत्र तयार गरेको हुनुपर्नेछ।

उल्लिखित कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा गुरुयोजना वा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार गरी प्रतिवेदनले तोकेको प्राथमिकताका आधारमा सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको सहभागितामा क्रियाकलापहरु छनौट गरेर लागत अनुमान तयार गरी कानून बमोजिम बोलपत्र/दरभाउपत्र वा उपभोक्ता समितिमार्फत कार्यान्वयन गरिनेछ। गुरुयोजना वा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार नभएको हकमा सर्भे, डिजाइन, लागत अनुमान तयार गरी माथि उल्लेख गरेबमोजिम कार्यान्वयन गरिनेछ।

बहादुर चौधरी

प्रदेश सरकार
लुम्बिनी प्रदेश
भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास मन्त्रालय
राप्ती उपत्यका (देउखुरी) दाङ, नेपाल

उपर्युक्त कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा नियमित अनुगमन गर्ने, होर्डिङ बोर्डको व्यवस्थापन गर्ने, वन क्षेत्रको हकमा सम्बन्धित स्वीकृत कार्ययोजनालाई आधार बनाउने वा माथिल्लो निकायबाट स्वीकृति लिने जस्ता विषयहरुलाई ध्यान दिनु पर्नेछ। कार्य सम्पन्नपश्चात् सेवा सञ्चालनको निरन्तरता हुने र यस्ता सार्वजनिक सम्पत्तिहरु संरक्षणको समेत सुनिश्चितता हुनेगरी सम्बन्धित संस्था वा निकायलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ।

कार्य सम्पन्न पश्चात् प्रगति प्रतिवेदनमा कार्य गर्नुपूर्व र कार्य सम्पन्न पश्चातको फोटो, लोकेशन, रोजगारी सिर्जना र खर्च रकम साथै गरेको कामको छोटो विवरण आदि उल्लेख गर्नुपर्नेछ।

२२. ताल/सिमसार/झरना/पोखरी/गुफाहरुको विकास र प्रवर्द्धन कार्यक्रमः

यस कार्यक्रमको मूल उद्देश्य वातावरणीय एवम् पारिस्थितिकीय सन्तुलन जोगाइराख्नु, पर्यापर्यटनलाई बढावा दिन र पर्यटक आकर्षणमा योगदान पुऱ्याउनु रहेको छ।

उल्लिखित कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा गुरुयोजना वा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार भएको हकमा योजना वा प्रतिवेदनले तोकेको प्राथमिकताका आधारमा सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको सहभागितामा क्रियाकलापहरु छनौट गरेर लागत अनुमान तयार गरी कानून बमोजिम बोलपत्र/दरभाउपत्र वा उपभोक्ता समितिमार्फत कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ। गुरुयोजना वा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार नभएको हकमा सर्भे, डिजाइन, लागत अनुमान तयार गरी माथि उल्लेख गरेबमोजिम गरिनेछ।

उपर्युक्त कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्दा नियमित अनुगमन गर्ने, होर्डिङ बोर्डको व्यवस्थापन गर्ने जस्ता विषयलाई ध्यान दिनु पर्नेछ। कार्य सम्पन्न पश्चात् सेवा सञ्चालनमा निरन्तरता दिने र यस्ता सार्वजनिक सम्पत्तिहरु संरक्षणको समेत सुनिश्चितता हुनेगरी सम्बन्धित संस्था वा निकायलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ।

कार्य सम्पन्न पश्चात् प्रगति प्रतिवेदनमा कार्य गर्नुपूर्व र कार्य सम्पन्न पश्चातको फोटो, लोकेशन, रोजगारी सिर्जना र खर्च रकम साथै गरेको कामको छोटो विवरण आदि उल्लेख गर्नुपर्नेछ।

२३. पर्यटकीय सूचना केन्द्र निर्माण र व्यवस्थापनः

यस कार्यक्रमको मूल उद्देश्य प्रदेशको पर्यटकीय गन्तव्यहरुको जानकारी, भौगोलिक अवस्था तथा साँस्कृतिक पहिचान, वन र वन्यजन्तु सम्बन्धी जानकारी लगायतका कुराहरु सूचना केन्द्रमा राखी नेपाल प्रवेश गर्ने पर्यटकहरु, आन्तरिक पर्यटक र पर्यटन सम्बद्ध व्यक्ति तथा निकायलाई सरल र सहज ढङ्गले यथेष्ट सूचनाहरु प्रदान गर्नु रहेको छ।

उल्लिखित कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा सर्वे, डिजाइन, लागत अनुमान तयार गरी प्रचलित कानून बमोजिम कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ। यी कार्यक्रमहरुमा आवश्यकता अनुसार निम्न क्रियाकलापहरु गर्न सकिनेछ।

क. डिजिटल सूचना प्रणालीको छनौट,स्वीकृती र स्थापना,

ख. प्रदेशभित्रका महत्वपूर्ण पर्यटकीय गन्तव्य स्थल तथा पदमार्गहरुको जानकारी एवम् तस्बीर,

ग. आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक जानकारीसहित जिल्ला र प्रदेशको पहिचान झल्कने तस्बीर,

घ. प्रदेशमा भित्रिने आन्तरिक र बाह्य पर्यटकको तथ्याङ्क, स्मार्ट टी.भी., निःशुल्क इन्टरनेट, टिकट काउण्टर,

ङ. सूचना केन्द्रको भवन निर्माण तथा मर्मतसम्भार,

च. खानेपानी तथा शौचालयको प्रबन्ध,

छ. पर्यटकलाई आराम गर्ने स्थान, चिया, कफी तथा सामान्य नास्ता/खाजा खाने सुविधा,

ज. सवारी पास तथा प्रवेशाज्ञा सम्बन्धी जानकारी प्रदान गर्ने, Green Sticker दिने,

झ. यस्तै प्रकारका अन्य क्रियाकलापहरु।

२४. पार्क/उद्यान/गार्डेन/ल्याप्टिङ निर्माण र विकास कार्यक्रमः

यस कार्यक्रमको मूल उद्देश्य भएका पार्क र उद्यानहरुको स्तरोन्नति र नयाँ पार्क/उद्यानहरुको निर्माण गरी आन्तरिक र बाह्य पर्यटक आकर्षित गर्नु रहेको छ।

उल्लिखित कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा गुरुयोजना वा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार भएको हकमा योजना वा प्रतिवेदनले तोकेको प्राथमिकताका आधारमा सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको सहभागितामा क्रियाकलापहरु छनौट गरेर लागत अनुमान तयार गरी कानून बमोजिम बोलपत्र/दरभाउपत्र वा उपभोक्ता समितिमार्फत कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ। गुरुयोजना वा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार नभएको हकमा सर्भे, डिजाइन, लागत अनुमान तयार गरी माथि उल्लेख गरेबमोजिम गरिनेछ। यी कार्यक्रमहरुमा आवश्यकता अनुसार निम्न क्रियाकलापहरु गर्न सकिनेछ।

क. सरोकारवालाहरुसँगको छलफल र समन्वयमा कार्यक्रमगत पर्यटकीय पार्क उद्यानहरुको निर्माण स्तरोन्नति,

ख. बाटिका निर्माण र स्तरोन्नति,

ग. सिँढी, फुट ट्रेल निर्माण र मन्दिरमा पार्क निर्माण तथा बाल उद्यान निर्माण,

घ. पहुँच मार्ग नेट वायर समेतको लाइभ फेन्सिङ तथा गार्डेनिङ,

ङ. परिसरमा आवश्यकतानुसार सोलार बिजुली र पानीको व्यवस्था, सूचना केन्द्र निर्माण,

च. शेड हाउस, मनोरञ्जन स्थल, शौचालय आदि निर्माण,

छ. सुगन्धित र सजावट प्रजातिका फूलबारी एवम् सदाबहार रुख बिरुवा रोपण, फलफूलको बगैचा निर्माण।

उल्लिखित क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दा नियमित अनुगमन गर्ने, होर्डिङ बोर्डको व्यवस्थापन गर्ने जस्ता विषयहरुलाई ध्यान दिनुपर्नेछ। कार्य सम्पन्न पश्चात् सेवा सञ्चालनमा निरन्तरता दिने र यस्ता सार्वजनिक सम्पत्तिहरु संरक्षणको समेत सुनिश्चितता हुनेगरी सम्बन्धित संस्था वा निकायलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ। यस्ता पार्कहरु निर्माण गर्दा वातावरणमैत्री हिसाबले गराउनु पर्नेछ। पूर्वाधार निर्माण गर्दा पार्कको कूल क्षेत्रफलको एक चौथाइमा नबढाई गर्नुपर्नेछ। अन्य तीन चौथाइ क्षेत्रफलमा सुगन्धित र सजावट प्रजातिका फूलवारी एवम् सदाबहार रुख बिरुवा लगाई हरियाली तथा रमणीय पार्कको रुपमा विकास गर्नुपर्नेछ। वातावरणीय दृष्टिकोणले सकभर कंक्रिटको प्रयोग कम गर्नु उपयुक्त हुन्छ।

कार्य सम्पन्नपश्चात् प्रगति प्रतिवेदनमा कार्य गर्नुपूर्व र कार्य सम्पन्न पश्चात्को फोटो, लोकेशन, नक्शा क्षेत्रफल, रोजगारी सिर्जना र खर्च रकम साथै गरेको कामको छोटो विवरण, आदि उल्लेख गर्नुपर्नेछ।

२५. र्‍याफ्टिङ निर्माण र विकास कार्यक्रमः

यस कार्यक्रमको मूल उद्देश्य साहसिक पर्यटन (जलयात्रा) लाई प्रोत्साहन गरी आन्तरिक र बाह्य पर्यटक आकर्षित गर्नु रहेको छ।

उल्लिखित कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा गुरुयोजना वा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार भएको हकमा योजना वा प्रतिवेदनले तोकेको प्राथमिकताका आधारमा सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको सहभागितामा क्रियाकलापहरु छनौट गरेर लागत अनुमान तयार गरी कानून बमोजिम बोलपत्र/दरभाउपत्र वा उपभोक्ता समितिमार्फत कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ। गुरुयोजना वा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार नभएको हकमा सर्भे, डिजाइन, लागत अनुमान तयार गरी माथि उल्लेख गरेबमोजिम गरिनेछ। यी कार्यक्रमहरुमा आवश्यकता अनुसार निम्न क्रियाकलापहरु गर्न सकिनेछ।

क. सरोकारवालाहरुसँगको छलफल र समन्वयमा साहसिक पर्यटन(जलयात्रा)लाई प्रोत्साहन गरी आन्तरिक र बाह्य पर्यटनलाई आकर्षित गर्नु रहेको छ।

ख. साहसिक पर्यटन (जलयात्रा) मार्फत पर्यटनको विकास र प्रर्वद्धन गर्न आवश्यक सामग्री खरिद तथा वितरण।

उल्लिखित क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दा नियमित अनुगमन गर्ने, होर्डिङ बोर्डको व्यवस्थापन गर्ने जस्ता विषयहरुलाई ध्यान दिनुपर्नेछ। कार्य सम्पन्न पश्चात् सेवा सञ्चालनमा निरन्तरता दिने र यस्ता सार्वजनिक सम्पत्तिहरु संरक्षणको समेत सुनिश्चितता हुनेगरी सम्बन्धित संस्था वा निकायलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ। यस्ता कार्यहरु गर्दा वातावरणमैत्री हिसाबले गराउनु पर्नेछ।

कार्य सम्पन्नपश्चात् प्रगति प्रतिवेदनमा कार्य गर्नुपूर्व र कार्य सम्पन्न पश्चात्को फोटो, लोकेशन, नक्शा क्षेत्रफल, रोजगारी सिर्जना र खर्च रकम साथै गरेको कामको छोटो विवरण, आदि उल्लेख गर्नुपर्नेछ।

२६. पदमार्ग निर्माण, स्तरोन्नति तथा मर्मत र सुधारः

यस कार्यक्रमको मूल उद्देश्य पदमार्गहरुको स्तरोन्नति, सुधार तथा निर्माण गरी सुरक्षित एवम् आकर्षक बनाई पर्यटन प्रवर्द्धनमा सहयोग पुर्‍याउनु रहेको छ

उल्लिखित कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा गुरुयोजना वा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार भएको हकमा योजना वा प्रतिवेदनले तोकेको प्राथमिकताका आधारमा सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको सहभागितामा क्रियाकलापहरु छनौट गरेर लागत अनुमान तयार गरी कानून बमोजिम बोलपत्र/दरभाउपत्र वा उपभोक्ता समितिमार्फत कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ। गुरुयोजना वा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार नभएको हकमा सर्भे, डिजाइन, लागत अनुमान तयार गरी माथि उल्लेख गरेबमोजिम गरिनेछ। यी कार्यक्रमहरुमा आवश्यकता अनुसार निम्न क्रियाकलापहरु गर्न सकिनेछ।

क. पर्यटक पदमार्ग स्तरोन्नति सुधार तथा निर्माण कार्यक्रम अन्तर्गत मेसिन प्रयोग नगरी पैदल मार्गको छेउ भित्तामा अस्वभाविक रुपमा बढेका बाटो, अवरोध गरेका झाडी, बुट्यान, काँडा, ढुङ्गा, चट्टान बाटोबाट पन्छाउने,

ख. आवश्यकतानुसार इन्जिनियरिङ्ग डिजाइन गरी भिरालोपनको ग्रेड मिलाउने, वर्षातको भेल पानी तर्काउने नाली निर्माण गर्ने, बाटो समथर पार्ने, ढुङ्गा छाप्ने, उकाली ओरालीमा ढुंगा छापी सिंढी बनाउने,

ग. स-साना खोल्सा खोल्सीमा कल्भर्ट बनाउने र ढुङ्गा छाप्ने,

घ. विश्राम गृह बनाउने, स्वच्छ खानेपानीको व्यवस्था गर्ने, शौचालय निर्माण गर्ने, ठाउँ-ठाउँमा पर्यटकलाई आवश्यक पर्ने जानकारीसहित समय दूरीको दिशा निर्देश गर्ने सूचना पाटी वा साइन बोर्ड राख्ने,

ङ. आवश्यकता अनुसार बिजुली बत्तीको व्यवस्था समेत गर्ने,

च. बाटोको दुबै तर्फ सम्भव भएसम्म खाली स्थानमा सुगन्धित र सजावट हुने प्रजातिका फूल एवम् सदाबहार बिरुवा र फलफूलका बिरुवा रोपण आदि।

उल्लिखित क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दा नियमित अनुगमन गर्ने, होर्डिङ बोर्डको व्यवस्थापन गर्ने जस्ता विषयहरुलाई ध्यान दिनु पर्नेछ। यस्ता सार्वजनिक सम्पत्तिहरु संरक्षणको समेत सुनिश्चितता हुनेगरी सम्बन्धित संस्था वा निकायलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ।

कार्य सम्पन्नपश्चात् प्रगति प्रतिवेदनमा कार्य गर्नुपूर्व र कार्य सम्पन्न पश्चातको फोटो, एलाइनमेण्ट, नक्शा, पदमार्गको सेगमेण्ट अनुसारको लम्बाइ र चौडाइ, रोजगारी सिर्जना र खर्च रकम साथै गरेको कामको छोटो विवरण आदि उल्लेख गर्नुपर्नेछ।

२७. अन्य पर्यटन पूर्वाधार विकास निर्माण, संरक्षण र कोशेली तयार गर्ने उद्योग स्थापना कार्यक्रमहरु:

यस कार्यक्रमको मुख्य उद्देश्य पर्यटकीय संभावना रहेका महत्वपूर्ण स्थलहरूको पूर्वाधार विकास गरी पर्यटकहरूको संख्या वृद्धि गर्ने र थप पर्यटकीय गन्तव्यहरूको विकास गर्ने रहेको छ।

उल्लिखित कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा लुम्बिनी क्षेत्रको माटो र पानी प्रयोग गरी बुद्धको मूर्ति लगायतका कोशेलीहरु तयार गर्ने उद्योग निर्माण, रुपन्देहीको हकमा पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय, राप्ती उपत्यका (देउखुरी), दाङले तयार गरी स्वीकृत गरेको कार्यविधि अनुसार प्रकृया पुरा गरी गरिने र अन्यको हकमा गुरुयोजना वा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार भएको हकमा योजना वा प्रतिवेदनले तोकेको प्राथमिकताका आधारमा सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको सहभागितामा क्रियाकलापहरु छनौट गरेर लागत अनुमान तयार गरी कानून बमोजिम बोलपत्र/दरभाउपत्र वा उपभोक्ता समितिमार्फत कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ। गुरुयोजना वा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार नभएको वा क्रियाकलापमात्र तोकेको डिजाइन इष्टिमेट नभएको हकमा स्थानीय सरोकारवालाहरुको समेत सहभागितमा स्थलगत रुपमा अवलोकन गरी गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु पहिचान गर्ने र ती क्रियाकलापहरुको सर्भे, डिजाइन, लागत अनुमान तयार गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ। यी कार्यक्रमहरुमा आवश्यकता अनुसार निम्न क्रियाकलापहरु गर्न सकिनेछ ।

मा. डिल्ली बहादुर चौधरी

प्रदेश सरकार
लुम्बिनी प्रदेश
उद्योग, पर्यटन तथा शहरी विकास मन्त्रालय
राप्ती उपत्यका (देउखुरी) दाङ, नेपाल

क. कार्यक्रमको माग अनुसार पर्यटकीय क्षेत्रको सूचना म्याप, होर्डिङ बोर्ड, पहुँच मार्ग, पदमार्ग मोटरेवल बाटो, जलमार्ग, पार्किङस्थल निर्माण र स्तरोन्नति,

ख. पार्क, बगैचा निर्माण, शौचालय निर्माण र व्यवस्थापन, बिजुली, इन्टरनेटको व्यवस्था,

ग. पिकनिट स्पट, स्वास्थ्य क्लिनिक व्यवस्थापन,

घ. मनोरञ्जन स्थल र स्थानीय मौलिकता बोकेको सम्पदा मठ/मन्दिर/ सत्तल आदिको निर्माण र जिर्णोद्धार,

ङ. आवश्यकता अनुसार अन्य पूर्वाधार निर्माणका कार्यहरु,

च. सँस्कृति संरक्षण र सम्वर्द्धनका लागि आवश्यक पूर्वाधार निर्माण, संस्कृति संरक्षणका लागि आवश्यक सामग्री खरिद तथा हस्तान्तरण कार्यहरु।

उल्लिखित क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दा नियमित अनुगमन गर्ने, होर्डिङ बोर्डको व्यवस्थापन गर्ने जस्ता विषयहरुलाई ध्यान दिनु पर्नेछ। यस्ता पर्यटकीय क्षेत्रको पूर्वाधारहरुको संरक्षण र व्यवस्थापनको समेत सुनिश्चितता हुने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

कार्य सम्पन्नपश्चात् प्रगति प्रतिवेदनमा कार्य गर्नुपूर्व र कार्य सम्पन्न पश्चातको फोटो, नक्शा, मुख्य क्रियाकलापहरुको नाम र परिमाण, रोजगारी सिर्जना र खर्च रकम साथै गरेको कामको छोटो विवरण आदि उल्लेख गर्नुपर्नेछ।

२८. संस्कृति संरक्षण र साँस्कृतिक डबली निर्माणः

यस कार्यक्रमको मूख्य उद्देश्य स्थानीय कला संस्कृतिको संरक्षण र प्रवर्द्धनमार्फत पर्यटन विकासमा टेवा पुऱ्याउनु रहेको छ।

उल्लिखित कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा गुरुयोजना वा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदनले तोकेका क्रियाकलापहरु उपलब्ध बजेटको आधारमा प्राथमिकीकरण गरी प्याकेज तयार गरेर प्रचलित कानून बमोजिम निमार्ण गर्नुपर्नेछ। नियमित अनुगमन गर्ने, होर्डिङ बोर्डको व्यवस्थापन गर्ने जस्ता विषयहरुलाई ध्यान दिनु पर्नेछ। निर्माण सम्पन्नपश्चात् यस्ता सार्वजनिक सम्पत्तिहरु संरक्षण तथा व्यवस्थापनको समेत सुनिश्चितता हुने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

कार्य सम्पन्न पश्चात् प्रगति प्रतिवेदनमा कार्य गर्नुपूर्व र कार्य सम्पन्न पश्चातको फोटो, नक्शा, डबलीको क्षमता (एकपटकमा अटाउने मानिसहरूको अधिकतम संख्या), पार्किङ क्षमता, रोजगारी सिर्जना र खर्च रकम साथै गरेको कामको छोटो विवरण आदि उल्लेख गर्नुपर्नेछ।

२९. पूँजीगत अनुसन्धान तथा परामर्शः

यस कार्यक्रमको मूल उद्देश्य प्रदेश भित्रका पर्यटकीय सम्भावना बोकेका स्थलहरुको अध्ययन, अनुसन्धान र दीर्घकालीन योजनाको निर्माण गरी पर्यटन प्रवर्द्धनमा सघाउ पुऱ्याउनु रहेको छ।

उल्लिखित कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा सम्बन्धित क्रियाकलापको छुट्टाछुट्टै कार्य क्षेत्रगत शर्त (ToR) बनाई सार्वजनिक निकाय आफैं वा माथिल्लो निकायबाट स्वीकृत गराई लागत अनुमान तयार गरी कानून बमोजिम परामर्शदाता छनौट गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने छ।

३०.धार्मिक साँस्कृतिक परम्परा संरक्षण तथा प्रवर्द्धन (ऐतिहासिक तथा धार्मिमन्दिर आश्रमहरु/मस्जिद/ संरक्षण एवम् धार्मिक पर्यटन पूर्वाधार विकास):

यस कार्यक्रमको मूल उद्देश्य प्रदेश भित्र धार्मिक, साँस्कृतिक, ऐतिहासिक मठ, मन्दिर, आश्रमको संरक्षण गरी धार्मिक पर्यटन प्रवर्द्धन गर्नुरहेको छ।

उल्लिखित कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा गुरुयोजना वा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार भएको हकमा योजना वा प्रतिवेदनले तोकेको प्राथमिकताका आधारमा सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको सहभागितामा क्रियाकलापहरु छनौट गरेर लागत अनुमान तयार गरी कानून बमोजिम बोलपत्र/दरभाउपत्र वा उपभोक्ता समितिमार्फत कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ। गुरुयोजना वा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार नभएको हकमा सर्भे, डिजाइन, लागत अनुमान तयार गरी माथि उल्लेख गरेबमोजिम गरिनेछ। यी कार्यक्रमहरुमा आवश्यकता अनुसार निम्न क्रियाकलापहरु गर्न सकिनेछः-

क. मठ, मन्दिर धर्मशाला निर्माण, जिर्णोद्धार र संरक्षण,

ख. ती स्थानको मर्मत तथा निर्माण, परिसरमा बगैंचा तथा पार्क निर्माण,

ग. आवश्यकता अनुसार सोलार, बिजुलीबत्ति र पिकनिक स्पटको व्यवस्था

घ. सूचना केन्द्र निर्माण, चमेना गृह, विश्राम गृह, शौचालय, मौलिकता झल्कने संरचना निर्माण,

ङ. सुगन्धित र सजावट हुने प्रजातिको फूलबारी एवम् सदाबहार बिरुवा र फलफूलका बिरुवा रोपण आदि।

च. यस्तै प्रकृतिका अन्य आवश्यक क्रियाकलापहरु।

उपर्युक्त कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा नियमित अनुगमन गर्ने, होर्डिङ बोर्डको व्यवस्थापन गर्ने, वन क्षेत्रको हकमा सम्बन्धित स्वीकृत कार्ययोजनालाई आधार बनाउने वा माथिल्लो निकायबाट स्वीकृति लिने जस्ता विषयहरुलाई ध्यान दिनु पर्नेछ। कार्य सम्पन्नपश्चात् सेवा सञ्चालनलाई निरन्तरता दिने र यस्ता सार्वजनिक सम्पत्तिहरु संरक्षणको समेत सुनिश्चितता हुनेगरी सम्बन्धित संस्था वा निकायलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ।

मा. डिल्ली बहादुर चौधरी
मन्त्री
पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय

परिच्छेद–५
विविध

३१. अन्य संस्थाबाट कार्य गराउन सकिनेः यस कार्यविधि बमोजिम उपभोक्ता समितिबाट गरिने कार्य लाभग्राही समूह, सामुदायिक संस्था (जस्तैः सामुदायिक वन, सामुदायिकस्तरका सहकारी संस्थाहरू, टोल विकास संस्था, आमा समूह, कृषि समूह, कानुन बमोजिम गठन भएका अन्य सामुदायिक संगठन जस्ता संस्थाहरु) बाट स्थानीय उपभोक्ताहरुको आमभेलाबाट निर्णय भई आएमा यस्ता संस्थाहरुबाट यस कार्यविधि बमोजिम कार्य संचालन गर्न/गराउन सकिने छ।

३२. सहजीकरण र सहयोग गर्नु पर्नेः उपभोक्ता समितिले आयोजनाको सुपरिवेक्षण, अनुगमन/निरीक्षण गर्न कार्यालयबाट आएको अनुगमन समिति, पदाधिकारी वा कर्मचारीलाई आवश्यक विवरण उपलव्ध गराउने तथा आयोजनास्थल अनुगमनको लागि सहजीकरण र सहयोग गर्नु पर्नेछ।

३३. मापदण्ड बनाउन सक्नेः (१) आयोजनाको गुणस्तर सुनिश्चितताको लागि कार्यालयले अनुगमन, मुल्याङ्कन गरी सम्वन्धित उपभोक्ता समितिलाई सल्लाह, सुझाव र आवश्यकता अनुसार निर्देशन दिने तथा समन्वय गर्नु पर्नेछ।

(२) उपभोक्ता समितिबाट सञ्चालन हुने आयोजनाको प्रकृति हेरी गुणस्तर सुनिश्चितता गर्ने प्रयोजनको लागि कार्यालयले थप मापदण्ड तथा मार्गदर्शन बनाइ लागु गर्न सक्नेछ।

मा. डिल्ली बहादुर चौधरी
मन्त्री
पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय

अनुसूची -३

(परिच्छेद -३ को दफा ८ सँग सम्बन्धित)

उपभोक्ता समितिले ब्यहोनुपर्ने लागत सहभागिता (नगद वा श्रमदान वा बस्तुगत)

क्र. सं.	आयोजनाको प्रकृति	लागत सहभागिता (न्यूनतम प्रतिशत)	कैफियत
भवनतर्फ			
१	भवन निर्माण तथा मठ मन्दिर, गुम्बा, मस्जिद लगायत धार्मिक संरचना	न्यूनतम १०%	
२	लक्षित कार्यक्रम तर्फका योजना	न्यूनतम १०%	
३	रिटेनिङ वाल, मेसनरी वाल, सडक ट्रयाक खोल्ने कार्य	न्यूनतम २०%	
४	बजार तथा शहरी क्षेत्रमा आर.सी.सी. ढलान, पी.सी.सी. ढलान	न्यूनतम २०%	
५	अन्य (सडक कालोपत्रे, विद्युतीकरण इत्यादि)	न्यूनतम १०%	
खानेपानीतर्फ			
१	लक्षित कार्यक्रम तर्फका योजना	न्यूनतम १०%	
पर्यटनतर्फ			
१	पुरातात्विक, साँस्कृतिक र ऐतिहासिक महत्वका सम्पदा संरक्षण र मर्मत सम्भार	न्यूनतम ५%	
२	लक्षित कार्यक्रम तर्फका योजना	न्यूनतम १०%	

नोटः

१) उपभोक्ताको लागत सहभागिता माथि उल्लिखित सीमाभन्दा कम नहुनेगरी सार्वजनिक निकायले व्यवस्था गर्नुपर्नेछ।

२) खास लक्षित उद्देश्य पुरा गर्न वा अति विपन्न एवम् सीमान्तकृत वर्गका लागि त्यस्ता लाभग्राहीको सहभागितामा हुने कार्यमा उपरोक्त सीमाभन्दा कम सहभागिता अंशमा काम गराउनुपर्ने भएमा त्यस्तो निकायको विभागस्तरको निर्णयका आधारमा लाभ-सुनिश्चितता सम्बन्धी विधिको पालन गरी गर्न सकिनेछ। यसरी निर्णय गर्नुपर्दा सो कार्यको लक्षित उद्देश्य पुरा गर्ने किसिमको हो र उपभोक्ता समिति विपन्न एवम् सीमान्तीकृत वर्गको मात्र हो भनी सम्बन्धित सार्वजनिक निकायले एकीन गरी सिफारिस गरेको हुनुपर्नेछ।

मा. डिल्ली बहादुर चौधरी
मन्त्री
पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय

अनुसूची-१

(परिच्छेद-३ को दफा ११ को उपदफा (२) सँग सम्बन्धित)

.... नगरपालिका/गाँउपालिका .... वडा नं. .... टोल/बस्तीमा .... कार्य देहायको शर्तको अधीनमा रही रु. .... (अङ्कमा) .... (अक्षरमा) मा सम्पन्न गर्न प्रथम पक्ष .... (सार्वजनिक निकाय) र .... दोस्रो पक्ष (उपभोक्ता समिति) सहमति भई यो सम्झौता पत्रमा हस्ताक्षर गरी एक/एक प्रति लियौं/दियौं।

सम्झौता गर्ने पक्षहरुः	
प्रथम पक्षः(सार्वजनिक निकायको नाम र ठेगाना)	
दोस्रो पक्षः(उपभोक्ता समितिको नाम र ठेगाना)	
आयोजनाको नाम र आयोजना स्थलः	
सम्झौता मितिः	
काम शुरु गर्ने मितिः	
काम सम्पन्न गर्नुपर्ने मितिः	
लागत व्यहोर्ने श्रोतः	
सार्वजनिक निकायबाट उपलब्ध गराउने रकम रु. (ओभरहेड र कन्टिन्जेन्सी बाहेक)	
उपभोक्ता समितिले व्यहोर्ने रु.	
अन्य श्रोत रु.	
जम्मा रु.	
विस्तृत डिजाइन नक्सा भए/नभएको:	
आयोजनाको संक्षिप्त विवरण(मुख्य क्रियाकलाप र अपेक्षित प्रतिफल)	
आयोजनाबाट लाभ पाउने वर्ग/ समुदाय	
आयोजनाबाट लाभान्वित हुने घर परिवार संख्या	
आयोजनाबाट लाभान्वित हुने जनसंख्या	

उपभोक्ता समिति गठन भएको मितिः

उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीको नाम र ठेगाना (नागरिकता प्रमाण पत्र नं. र जिल्ला समेत खुल्ने गरी)

(१) अध्यक्ष

(२) उपाध्यक्ष

(३) सचिव

(४) कोषाध्यक्ष

(५) सदस्य

(६) सदस्य

(७) सदस्य

(८) सदस्य

(९) सदस्य

सम्झौताका शर्तहरु

उपभोक्ता समितिको जिम्मेवारी तथा पालना गरिने शर्तहरुः

१.आयोजना मिति ....देखि शुरु गरी मिति.........................सम्ममा पुरा गर्नु पर्नेछ।

२. प्राप्त रकम तथा निर्माण सामग्री सम्वन्धित आयोजनाको उद्धेश्यका लागि मात्र प्रयोग गर्नुपर्नेछ।

३. नगदी, जिन्सी सामानको प्राप्ती, खर्च र बाँकी तथा आयोजनाको प्रगति विवरण दुरुस्त राख्नु पर्नेछ।

४. आम्दानी खर्चको विवरण र कार्यप्रगतिको जानकारी उपभोक्ता समूहमा छलफल गरी अर्को किस्ता माग गर्दा निवेदनसाथ सम्लग्न गर्नु पर्नेछ।

५. आयोजनाको कुल लागत भन्दा घटी लागतमा आयोजना सम्पन्न भएको अवस्थामा सो मुताविक नै अनुदान र श्रमदानको प्रतिशत निर्धारण गरी भुक्तानी लिनु पर्नेछ।

६. उपभोक्ता समितिले प्राविधिकको राय, परामर्श एवम् निर्देशन अनुरुप काम गर्नु पर्नेछ।

७. उपभोक्ता समितिले आयोजनासंग सम्वन्धित विल, भरपाईहरु, डोर हाजिरी फारामहरु, जिन्सी नगदी खाताहरु, समिति/समूहको निर्णय पुस्तिका आदि कागजातहरु कार्यालयले मागेको बखत उपलब्ध गराउनु पर्नेछ र त्यसको लेखापरीक्षण पनि गराउनु पर्नेछ।

८. कुनै सामग्री खरिद गर्दा आन्तरिक राजस्व कार्यालयबाट स्थायी लेखा नम्वर र मुल्य अभिबृद्धि कर दर्ता प्रमाणपत्र प्राप्त व्यक्ति वा फर्म,संस्था वा कम्पनीबाट खरिद गरी सोही अनुसारको विल भरपाई आधिकारिक व्यक्तिबाट प्रमाणित गरी पेश गर्नु पर्नेछ।

९. मूल्य अभिबृद्धि कर (VAT) लाग्ने बस्तु तथा सेवा खरिद गर्दा रु.२०,०००।- भन्दा बढी मूल्यको सामग्रीमा अनिवार्य रुपमा मूल्य अभिबृद्धि कर दर्ता प्रमाणपत्र प्राप्त गरेका व्यक्ति,फर्म,संस्था वा कम्पनीबाट मात्र खरिद गर्नु पर्नेछ। साथै उक्त विलमा उल्लिखित मु.अ.कर बाहेकको रकममा १.५% अग्रीम आयकर बापत करकट्टि

मा. डिल्ली बहादुर चौधरी

प्रदेश सरकार
लुम्बिनी प्रदेश
भौतिक, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय
राप्ती उपत्यका (देउखुरी) दाङ, नेपाल

गरी बाँकी रकम मात्र सम्वन्धित सेवा प्रदायकलाई भुक्तानी हुनेछ। रु.२०,०००।- भन्दा कम मूल्यको सामाग्री खरिदमा पान नम्वर लिएको व्यक्ति वा फर्मबाट खरिद गर्नु पर्नेछ । अन्यथा खरिद गर्ने पदाधिकारी स्वयम् जिम्मेवार हुनेछ।

१०.डोजर,रोलर लगायतका मेशिनरी सामान भाडामा लिएको एवम् घर बहालमा लिई विल भरपाई पेश भएको अवस्थामा १०% प्रतिशत भाडा कर एबम् बहाल कर तिर्नु पर्नेछ।

११.प्रशिक्षकले पाउने पारिश्रमिक एवम् सहभागीले पाउने भत्तामा प्रचलित नियमानुसार कर लाग्नेछ।

१२.निर्माण कार्यको हकमा शुरु लागत अनुमानका कुनै आईटमहरुमा परिर्वतन हुने भएमा अधिकार प्राप्त व्यक्ति/कार्यालयबाट लागत अनुमान संसोधन गरे पश्चात मात्र कार्य गराउनु पर्नेछ। यसरी लागत अनमान संशोधन नगरी कार्य गरेमा उपभोक्ता समिति/समूह नै जिम्मेवार हुनेछ।

१३.उपभोक्ता समितिले काम सम्पन्न गरिसकेपछि बाँकी रहन गएका खप्ने सामानहरु मर्मत संभार समिति गठन भएको भए सो समितिलाई र सो नभए सम्वन्धित कार्यालयलाई बुझाउनु पर्नेछ। तर मर्मत संभार समितिलाई बुझाएको सामानको विवरण एक प्रति सम्वन्धित कार्यालयलाई जानकारीको लागि बुझाउनु पर्नेछ ।

१४.सम्झौता बमोजिम आयोजना सम्पन्न भएपछि अन्तिम भुक्तानीको लागि कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन, नापी किताव, प्रमाणित विल भरपाई, योजनाको फोटो, सम्वन्धित उपभोक्ता समितिले आयोजना सञ्चालन गर्दा भएको आय व्ययको अनुमोदन सहितको निर्णय, उपभोक्ता भेलाबाट भएको सार्वजनिक लेखा परीक्षणको निर्णयको प्रतिलिपि तथा सम्वन्धित स्थानीय तहको वडा कार्यालयको सिफारिस सहित अन्तिम किस्ता भुक्तानीको लागि निवेदन पेश गर्नु पर्नेछ।

१५.आयोजना सम्पन्न भएपछि कार्यालयबाट जाँचपास गरी फरफारकको प्रमाणपत्र लिनु पर्नेछ। साथै आयोजानाको आवश्यक मर्मत संभारको व्यवस्था सम्वन्धित उपभोक्ताहरुले नै गर्नु पर्नेछ।

१६.आयोजना कार्यान्वयन गर्ने समूह वा उपभोक्ता समितिले आयोजनाको भौतिक तथा वित्तीय प्रगती प्रतिवेदन अनुसूची-६ को ढाँचामा सम्झौतामा तोकिए बमोजिम कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ।

१७. आयोजनाको दीगो सञ्चालन तथा मर्मत संभारको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ।

१८. आयोजनाको सवै काम उपभोक्ता समिति/समुहको निर्णय अनुसार गर्नु गराउनु पर्नेछ।

मा. डिल्ली बहादुर चौधरी
मन्त्री
भौतिक, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय

<u>कार्यालयको जिम्मेवारी तथा पालना गरिने शर्तहरुः</u>

प्रदेश सरकार
लुम्बिनी प्रदेश
पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय
राप्ती उपत्यका (देउखुरी) दाङ, नेपाल

१.आयोजनाको वजेट, उपभोक्ता समितिको काम, कर्तव्य तथा अधिकार, खरिद, लेखाङ्कन, प्रतिवेदन आदि विषयमा उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरुलाई अनुशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

२.आयोजनामा आवश्यक प्राविधिक सहयोग कार्यालयबाट उपलव्ध गराउन सकिने अवस्थामा गराइनेछ। कार्यालयबाट प्राविधिक सहयोग उपलब्ध नगराइएको उपभोक्ता समितिले बाह्य बजारबाट सेवा परामर्श अन्तर्गत सेवा लिन सक्नेछ।

३.आयोजनाको प्राविधिक सुपरिवेक्षणका लागि कार्यालयको तर्फबाट प्राविधिक खटाइनेछ। उपभोक्ता समितिबाट भएको कामको नियमित सुपरिवेक्षण गर्ने जिम्मेवारी निज प्राविधिकको हुनेछ।

४.पेश्की लिएर लामो समयसम्म आयोजना सञ्चान नगर्ने उपभोक्ता समितिलाई कार्यालयले नियम अनुसार कारवाही गर्नेछ।

५.श्रममूलक प्रविधिबाट कार्य गराउने गरी लागत अनुमान स्वीकृत गराई सोही बमोजिम सम्झौता भएकोमा मेशिनरी उपकरणको प्रयोगबाट कार्य गरेको पाइएमा त्यस्तो उपभोक्ता समितिसँगको सम्झौता रद्ध गरी उपभोक्ता समितिलाई भुक्तानी गरिएको रकम मूल्याङ्कन गरी बढी भएको रकम सरकारी बाँकी सरह असुल उपर गरिनेछ।

६.आयोजना सम्पन्न भएपछि कार्यालयबाट जाँचपास गरी फरफारक गर्नु पर्नेछ।

७.आवश्यक कागजात संलग्न गरी भुक्तानी उपलव्ध गराउन सम्वन्धित उपभोक्ता समितिबाट अनुरोध भई आएपछि उपभोक्ता समितिको बैंक खातामा भुक्तानी दिनु पर्नेछ।

८.यसमा उल्लेख नभएका कुराहरु प्रचलित कानून वमोजिम हुनेछ।

मा. डिल्ली बहादुर चौधरी
मन्त्री
पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय

प्रदेश सरकार
लुम्बिनी प्रदेश
पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय
राप्ती उपत्यका (देउखुरी) दाङ, नेपाल

आयोजना कार्यान्वयन कार्यतालिका

क्र.सं.	क्रियाकलाप	परिमाण	एकाई	शुरु मिति	सम्पन्न गर्ने मिति	कैफियत

माथि उल्लेख भए बमोजिमका शर्तहरु पालना गर्न हामी निम्न पक्षहरु मन्जुर गर्दछौं ।

सार्वजनिक निकायको तर्फबाट
सही ....
सही गर्नेको नाम ....
पद ....
सम्पर्क नं.
मितिः

उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायका तर्फबाट
सही ....
सही गर्नेको नाम ....
पदः अध्यक्ष
स्थायी ठेगानाः
सम्पर्क नं. ....
मितिः

छापः

छापः

साक्षीः

१.सहीः
नामः
ठेगानाः
मितिः

२.सहीः
नामः
ठेगानाः
मितिः

मा. डिल्ली बहादुर चौधरी
मन्त्री
पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय

प्रदेश सरकार
लुम्बिनी प्रदेश
पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय
राप्ती उपत्यका (देउखुरी) दाङ, नेपाल

आयोजना कार्यान्वयन कार्यतालिका

क्र.सं.	क्रियाकलाप	परिमाण	एकाई	शुरु मिति	सम्पन्न गर्ने मिति	कैफियत

माथि उल्लेख भए बमोजिम शर्तहरु पालना गर्न हामी निम्न पक्षहरु मन्जुर गर्दछौं।

सार्वजनिक निकायको तर्फबाट
सही ....
सही गर्नेको नाम ....
पद ....
सम्पर्क नं.
मितिः

छापः

उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायका तर्फबाट
सही ....
सही गर्नेको नाम ....
पदः अध्यक्ष
स्थायी ठेगानाः
सम्पर्क नं. ....
मितिः

छापः

साक्षीः

१.सहीः
नामः
ठेगानाः
मितिः

२.सहीः
नामः
ठेगानाः
मितिः

मा. डिल्ली बहादुर चौधरी
पर्यटन, ग्रामीण त...

अनुसूची -२

(परिच्छेद-३ को दफा ६ को उपदफा (४) सँग सम्बन्धित)

आयोजना खाता

सार्वजनिक निकायको नामः ....

आयोजनाको नामः ....

आयोजनाको स्थल/आयोजनाले समेट्ने क्षेत्रः ....

आयोजनाको कूल लागतः ....

आयोजना सम्झौता मितिः ....

आयोजना शुरु हुने मितिः ....

आयोजना सम्पन्न हुने मितिः ....

आयोजना निरिक्षण गर्ने ईन्जिनियर/प्राविधिकको नामः ....

नोटः यो आयोजना खातामा भएको विवरणहरु,आयोजनासँग सम्बन्धित आम्दानी खर्चको विवरण लगायत अन्य सम्पूर्ण विवरणहरु (आयोजाको लागत अनुमान, नक्सा, डिजाइन, स्पेशिफिकेशन, नगद, आम्दानी तथा खर्च, मालसामान खरिद, खर्च तथा मौज्दात, कामदारहरुको हाजिरी एवम् ज्याला भुक्तानी आदि) उपभोक्ता समितिले अद्यावधिक गरी दुरुस्त राख्नु पर्नेछ।

यो खाता उपभोक्ता समितिले तोकेको व्यक्तिले मात्र अद्यावधिक गर्नुको साथै यस आयोजनासँग सम्बन्धित विभिन्न निकायहरु तथा उपभोक्ताले चाहेको बेलामा सजिलैसँग उपलब्ध हुनेगरी सुरिक्षित राख्नुपर्दछ। यसका साथै ती व्यक्ति, निकाय तथा उपभोक्ताहरुले यस आयोजनाको प्राविधिक एवम् व्यवस्थापन पक्षसँग सम्बन्धित सल्लाह तथा सुझाव यसै पुस्तिकामा उल्लेख गर्न सक्नेछन्।

यस आयोजनाको विविध पक्षहरुको लेखाजोखा, रकम निकासा, तथा अन्तिम मूल्याङ्कनसमेत यसै खाताको आधारमा गरिने हुनाले यस पुस्तिकालाई सुरक्षित राख्नुका साथै यस पुस्तिकामा राख्ने हरेक विवरणहरु सही एवम् जिम्मेवार ढङ्गले भर्नु सम्बन्धित उपभोक्ता समितिको दायित्व हुनेछ।

आयोजना सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धमा उपभोक्ता समितिले आफूलाई स्पष्ट नभएका कुराहरु आवश्यकता अनुसार सार्वजनिक निकायले तोकेको प्राविधिकसँग सल्लाह गर्नुपर्छ र आयोजनाको नाप, नक्सा आदि स्पष्टसँग निर्दिष्ट स्थानमा भर्नुपर्दछ। साथै आयोजनासँग सरोकार राख्ने अन्य पक्षबाट बेलाबखतमा प्राप्त हुने सल्लाह तथा सुझाव पनि उपयुक्त स्थानमा अभिलेखीकरण गर्नु पर्दछ।

आयोजनाको सम्पूर्ण कार्य सम्पन्न भैसकेपछि प्रयोग नभएका पानाहरु प्रष्ट देखिनेगरी चिन्हद्वारा प्रयोग नभएको भनी उल्लेख गर्नुपर्नेछ। तर, प्रयोग नभएका कुनैपनि पाना च्यातिनु हुँदैन।

आयोजनाको निर्माण कार्य सम्पन्न भैसकेपछि लेखापरीक्षण प्रयोजनको लागि माग गरिएमा उपभोक्ता समितिले यो आयोजना खाता सम्बन्धित सार्वजनिक निकायमा बुझाउनु पर्नेछ। सो कार्य सम्पन्न हुनासाथ सार्वजनिक निकायले यस खातालाई पुनः सम्बन्धित उपभोक्ता समितिलाई फिर्ता गर्नुपर्नेछ।

१. आयोजना खाताको नमूना

(सार्वजनिक निकायको नाम र ठेगाना) .... द्वारा कार्यान्वयन गर्ने .... आयोजनासँग सम्बन्धित सम्पूर्ण विवरणहरु पारदर्शी ढङ्गबाट सार्वजनिक समीक्षाको लागि उपलब्ध गराउने उद्देश्यले यो आयोजना खाता .... उपभोक्ता समितिलाई उपलब्ध गराइएको छ।

यस .... उपभोक्ता समितिको मिति .... को निर्णयानुसार श्री .... लाई यो खाता सुरक्षितसाथ राखी उपयूक्त ढङ्गले आयोजनाको विवरण राख्ने जिम्मेवारी तोकिएको छ।

आयोजना खाता बुझिलिने व्यक्तिको

दस्तखतः

नाम,थरः

पदः

मितिः

२. सार्वजनिक निकाय र उपभोक्ता समितिको भूमिका एवम् दायित्व

२.१ उपभोक्ता समितिको दायित्व

कार्यविधिको दफा १ मा उल्लेख भए बमोजिमको काम कर्तव्य र अधिकारको पारिधिमा उपभोक्ता समितिको दायित्व रहनेछ।

२.२ सार्वजनिक निकाय

कार्यविधिको दफा ११ मा उल्लेख भए बमोजिमको काम कर्तव्य र अधिकारको परिधिमा सार्वजनिक निकायको दायित्व रहनेछ।

३. उपभोक्ता समिति सम्बन्धी विवरण

३.१ आयोजनाबाट लाभान्वित हुने

(क) वर्ग/समुदायः (ख) जम्मा परिवार संख्याः (ग) जम्मा जनसंख्याः

३.२ उपभोक्ता समिति गठन भएको मितिः

३.३ उपभोक्ता भेलामा उपस्थित संख्याः

३.४ उपभोक्ता समिति गठनको माईन्यूटको छायाँप्रति (संलग्न गर्ने)

मा. डिल्ली बहादुर चौधरी

प्रदेश सरकार
लुम्बिनी प्रदेश
पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय
राप्ती उपत्यका (देउखुरी) दाङ, नेपाल

(क)	स्थानीय तहका पदाधिकारीको उपस्थिति विवरण			
क. सं.	नाम	पद	ठेगाना	हस्ताक्षर
१				
२				

(ख)	सार्वजनिक निकायको कर्मचारीको उपस्थिति विवरण			
क. सं.	नाम	पद	ठेगाना	हस्ताक्षर
१				
२				

(ग)	उपभोक्ताको उपस्थिति विवरण				
क. सं.	नाम	लिङ्ग	प्रतिनिधित्व गर्ने समुदाय	ठेगाना	हस्ताक्षर
१					
२					

नोटः भेलामा उपस्थित सबैलाई सहभागी गराउने किसिमले उपरोक्त विवरण तयार गर्नुपर्नेछ।

उपभोक्ता भेलामा जानकारी दिइएका विषय तथा निर्णयः

<u>जानकारी दिइएका विषय</u>

१ ....

२ ....

३ ....

<u>निर्णयः</u>

१ ....

२ ....

३ ....

३.५ उपभोक्ता भेलाबाट गठन गरिएको उपभोक्ता समितिको पदाधिकारीको विवरण

क. सं.	पदाधिकारीको नाम	लिङ्ग	पद	बुवा वा पतिको नाम	ठेगाना	नागरिकता नम्बर, जारी मिति र जारी भएको जिल्ला	सम्पर्क नम्बर	हस्ताक्षर
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)	(८)	(९)

डिल्ली बहादुर चौधरी
मन्त्री
ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय

नोटः उपभोक्ता समितिमा कम्तिमा ३३% महिला अनिवार्य हुनुपर्नेछ। अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्ष मध्ये कुनै एक पदमा महिला हुनु अनिवार्य हुनु पर्नेछ।

<u>३.६ अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समितिको विवरण</u>

नोटः अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समितिमा उपभोक्ता समितिमा रहेका व्यक्ति रहन पाइने छैन। कम्तिमा ३३% महिला अनिवार्य हुनुपर्नेछ।

<u>३.७ आयोजना खाता राख्ने आधिकारिक पदाधिकारीको विवरण</u>

पदाधिकारीको नाम **पद**

१.

२.

- सार्वजनिक निकायका पदाधिकारी एवम् आयोजनासँग सम्बन्धित आधिकारिक व्यक्तिहरुले हेर्न चाहेमा

सि. नं.	पदाधिकारीको नाम	लिङ्ग	पद	बुवा वा पतिको नाम	ठेगाना	नागरिकता नम्बर, जारी मिति र जारी भएको जिल्ला	सम्पर्क नम्बर	हस्ताक्षर
१								
२								
३								
४								
५								
६								

जुनसुकै बेला पनि उपलब्ध गराउन सक्नेगरी आयोजना खाता सुरक्षित तवरले राख्नु पर्नेछ।

- आयोजनाको खाता सम्हाल्ने व्यक्ति सात दिनभन्दा बढीका लागि बाहिर रहने भएमा अर्को आधिकारिक पदाधिकारीलाई बुझाएर मात्र जानु पर्नेछ र त्यसको जानकारी सम्बन्धित निकायका जिम्मेवार पदाधिकारीलाई गराउनु पर्नेछ।
- यो खातामा अनुगमन, निरीक्षण तथा सुपरीवेक्षण गर्ने व्यक्तिले अनिवार्य रुपमा आफ्नो प्रतिक्रिया सुझाब जनाउनु पर्नेछ।
- उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरु र अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समितिका पदाधिकारीहरुको नागरिकता प्रमाणपत्र नम्बर र जारी भएको जिल्लाको नाम उल्लेख गर्नुपर्नेछ।

मा. डिल्ली बहादुर चौधरी

पर्यटन, ग्रामीण तथा ...

अनुसूची-४

(परिच्छेद-३ को दफा ११ को उपदफा (५) सँग सम्बन्धित)

सार्वजनिक परीक्षण फारामको ढाँचा पेश गरेको कार्यालय..........

१. आयोजनाको नामः

(क) स्थलः (ख) लागत अनुमानः रु

(ग) आयोजना शुरू हुने मितिः रु. (घ) आयोजना सम्पन्न हुने मितिः

२. उपभोक्ता समिति/सामुदायिक संस्थाको नामः

(क) अध्यक्षको नामः (ख) सदस्य संख्याः महिलाः पुरूषः

३. आम्दानी खर्चको विवरणः

क) आम्दानीतर्फ जम्माः

आम्दानीको श्रोत(कहाँबाट कति नगद तथा जिन्सी प्राप्त भयो ? खुलाउने)	रकम वा परिमाण	कैफियत

ख) खर्चतर्फ जम्माः

खर्चको विवरण	दर	परिमाण	जम्मा
१. सामाग्री (के के सामग्री खरिद भयो ?)			
२. ज्याला (के मा कति भुक्तानी भयो ?)			
३. श्रमदान (कति जनाले श्रमदान गरे ?)			
४. व्यवस्थापन खर्च (ढुवानी तथा अन्य खर्च)			

ग) मौज्दात

विवरण	रकम वा परिमाण	कैफियत
१.नगद		
बैंक		
व्यक्तिको जिम्मा		
२.सामग्रीहरु		

घ) भुक्तानी दिन बाँकी

विवरण	रकम वा परिमाण

४. सम्पन्न आयोजनाको लक्ष्य तथा प्रगति विवरण

कामको विवरण	लक्ष्य	प्रगति

५.आयोजनाले पुऱ्याएको लाभ तथा प्रत्यक्ष रूपमा लाभान्वित जनसंख्या (आयोजना सञ्चालन भएको स्थानका उपभोक्ताहरू):

६.आयोजना सञ्चालन गर्दा आयोजक संस्थामा कामको जिम्मेवारी बाँडफाँट (कस-कसले कस्तो कस्तो कामको जिम्मेवारी लिएका थिए ? खुलाउने)

उपस्थितिः

१

२

३

४

५

रोहवरः नामथरः पदः मितिः

द्रष्टव्यः सार्वजनिक परीक्षण कार्यक्रममा उपस्थित सरोकारवालाहरुको उपस्थिति अनिवार्य रूपमा संलग्न हुनुपर्नेछ।

मा. डिल्ली बहादुर चौधरी
मन्त्री
पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय

प्रदेश सरकार
लुम्बिनी प्रदेश
पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय
राप्ती उपत्यका (देउखुरी) दाङ, नेपाल

अनुसूची-५

(परिच्छेद-३ को दफा ११ को उपदफा (६) सँग सम्वन्धित)

खर्च सार्वजनिक सूचना फाराम

मितिः

१. आयोजनाको नामः- २. आयोजना स्थलः-

३. विनियोजित वजेटः- ४.आयोजना स्विकृत भएको आ.वः-

५. आयोजना सम्झौता भएको मितिः-

६. काम सम्पन्न गर्नु पर्ने मितिः- ७. काम सम्पन्न भएको मितिः-

८. उ.स. को बैठकले खर्च स्वीकृत गरेको मितिः-

आम्दानी र खर्चको विवरण

आम्दानी		खर्च	
विवरण	रकम (रू.)	विवरण	रकम(रु.)
प्रथम किस्ता		ज्याला	
दोश्रो किस्ता		निर्माण सामग्री खरिद	
तेश्रो किस्ता		ढुवानी	
जनश्रमदान		भाडा	
वस्तुगत सहायता		व्यवस्थापन खर्च	
लागत सहभागिता			
जम्मा		जम्मा	

उपर्युक्तानुसारको आम्दानी तथा खर्च विवरण यथार्थ हो। यसमा सबै आम्दानी तथा खर्चहरु समावेश गरिएको छ। साथै उपभोक्ताहरुको प्रत्यक्ष सहभागितामा आयोजना कार्यान्वयन गरिएको छ। यसको एक प्रति वडा कार्यालयमा समेत पेश गरिएको छ।

....	....	....
कोषाध्यक्ष	सचिव	अध्यक्ष

अनुसूची -६

(परिच्छेद-३ को दफा ११ को दफा (७) सँग सम्बन्धित)

आयोजना सूचना पाटीको नमूना

१. आयोजनाको नामः

२. आयोजना सञ्चान गर्ने कार्यालयको नामः

३. उपभोक्ता समितिको अध्यक्षको नाम र सम्पर्क नं.:

४. आयोजनाको कुल लागत रकम (रु.):

 ४.१. आयोजनामा कार्यालयबाट व्यहोर्ने लागत (रु.):

 ४.२. जनसहभागिताबाट व्यहोर्ने लागत रकम (रु.):

 ४.३. आयोजनामा लगानी गर्ने अन्य निकायको नाम र व्यहोर्ने लागत रकम (रु.):

५. आयोजना सम्झौता मितिः

६. आयोजना सम्पन्न गर्ने मितिः

७. आयोजनाबाट लाभान्वित जनसंख्याः

मा. डिल्ली बहादुर चौधरी
मन्त्री
पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय

प्रदेश सरकार
लुम्बिनी प्रदेश
भौतिक, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय
राप्ती उपत्यका (देउखुरी) दाङ, नेपाल

अनुसूची -७

(परिच्छेद-३ को दफा १४ को खण्ड (ङ) सँग सम्बन्धित)

उपभोक्ता समितिको भौतिक तथा वित्तीय प्रगति प्रतिवेदन फाराम

विवरण पेश गरेको कार्यालय:

१). आयोजनाको विवरण

आयोजनाको नाम: वडा नं.: टोल/बस्ती:

उपभोक्ता समितिका अध्यक्ष: सचिव:

२). आयोजनाको लागत: प्राप्त अनुदान रकम रू. .... चन्दा रकम रू

जनसहभागिता रकम रू. जम्मा रकम रू.

३). हालसम्मको खर्च रू. ....

क. कार्यालयबाट प्राप्त रकम रू............

१. निर्माण सामग्रीमा (सिमेन्ट, छड, काठ, ढुंगा वा फुवा, गिट्टी, उपकरण आदि) रू. .

२. ज्याला:- दक्ष रू:- अदक्ष रू. जम्मा रू.

३. मसलन्द सामान (कपि, कलम, मसी, कागज आदि) रू.

४. दैनिक भ्रमण भत्ता (सम्झौतामा स्वीकृत भए) रू.

५. प्राविधिक निरीक्षण बापत खर्च (सम्झौतामा स्वीकृत भए) रू.

६. अन्य:...............

ख. जनसहभागिताबाट व्यहोरिएको खर्च रू: .... श्रमको मूल्य बराबर रकम रू.

जिन्सी सामान मूल्य बराबर रकम रू. कूल जम्मा रू.

४). प्राविधिक प्रतिवेदन बमोजिम मूल्यांकन रकम रू. ....

५). उपभोक्ता समूहको निर्णय बमोजिम/समीक्षाबाट खर्च देखिएको रू. ....

६). कार्यान्वयनमा देखिएका मुख्य समस्याहरू:

क.

ख.

ग.

...ल्ली बहादुर चौधरी
मन्त्री
... तथा शहरी विकास मन्त्रालय

७). समाधानका उपायहरू

क.

ख.

ग.

८). कार्यालयबाट र अन्य निकायबाट अनुगमन भए अनुगमनको सुझावः

९). हाल माग गरेको किस्ता रकम रू.

१०). मुख्य खर्च प्रयोजन

११). प्राप्त रकम आयोजना बाहेक अन्य कार्यमा खर्च गर्ने गराउने छैनौं।

....	....	....	....
तयार गर्ने	सचिव	कोषाध्यक्ष	अध्यक्ष

मा. डिल्ली बहादुर चौधरी
मन्त्री
पर्यटन, ग्रामीण तथा शहरी विकास मन्त्रालय